

Регіональна політика і територіальний розвиток

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-2-1>

УДК 332.1:332.0553

JEL R11, H72, O18

І. З. Сторонянська, Л. Я. Беновська

Економіка регіонів України під дією викликів пандемії COVID-19

Проаналізовано негативні тенденції економіки регіонів під впливом карантинних заходів, запроваджених через епідемію COVID-19: зниження економічної активності промислових і сільськогосподарських підприємств, інвестицій, експорту-імпорту регіонів, доходів місцевих бюджетів. З'ясовано негативні соціальні ефекти карантинних заходів: зниження середньої заробітної плати, рівня зайнятості населення, збільшення кількості вимушених відпусток без збереження заробітної плати. Охарактеризовано особливості державного регулювання підприємницької діяльності в умовах епідемії та їх вплив на наповнення державного та місцевих бюджетів. Наголошено, що виходом із ситуації є прискорене ендогенне економічне зростання територіальних громад і залучення в економічний оборот не задіяних досі ресурсів і перетворення їх на активи розвитку. Запропоновано шляхи переорієнтації бізнесу та державної підтримки територіальних громад.

Ключові слова: епідемія, підприємництво, доходи бюджету, регіон, територіальна громада.

Постановка проблеми. Упродовж останніх місяців Україна та світ живуть в умовах «нової реальності». Пандемія, зумовлена коронавірусом COVID-19, кардинально змінила тренди світової та вітчизняної економіки, стан державних фінансів, соціально-культурне життя населення. Карантинні заходи, введені в Україні у березні 2020 р., стали чи не найжорсткішими в Європі та оцінені у світовому рейтингу жорсткості карантину у 93 бали зі 100 можливих [1]. Призупинено роботу багатьох підприємств, торгово-розважальних центрів, транспорту, обмежено пересування мешканців у межах країни, області, району тощо. Все це негативно відобразилось на соціально-економічному розвитку країни: знижені економічна активність підприємств, обсяги інвестицій, експорту, імпорту та, як наслідок, доходи державного та місцевих бюджетів, рівень життя населення.

Такі умови суттєво ускладнили реалізацію процесів адміністративно-фінансової децентралізації та реформування адміністративно-територіального устрою держави, оскільки:

- через введення карантинних заходів і зниження економічної мобільності відбулось падіння доходів місцевих бюджетів (зниження надходжень єдиного податку, ПДФО, орендної плати);
- знизилась можливість державної підтримки новостворених територіальних громад і стимулювання їх розвитку через зростання дефіциту державного бюджету;
- зведена до мінімуму підтримка реформ з боку фінансово-кредитних установ, міжнародних фінансових організацій тощо.

Водночас саме на органи влади базового та регіонального рівнів була покладена відповідальність, з одного боку, за дотримання карантинних заходів у межах адміністративно-територіальних одиниць, а з іншого – за забезпечення процесів життєдіяльності, підтримки економічної активності, інвестування у пріоритетні сфери діяльності. Новим критерієм спроможності регіонів і територіальних громад стала їх протиепідеміологічна стійкість, що проявляється у

© І. З. Сторонянська, Л. Я. Беновська, 2020.

спроможності громади запобігти поширенню епідемії, сприяти швидкому відновленню господарської діяльності, подолати негативні соціально-економічні наслідки пандемії шляхом мобілізації власних ресурсів і перетворення їх на активи розвитку, підвищення ролі людського та соціального капіталу [2].

Аналіз останніх досліджень. Поглиблене дослідження кризи, зумовленої пандемією COVID-19, та її впливу на економіку країн проведено в дослідженнях зарубіжних (Д. Блудорн, Г. Гопінатх, Д. Сандрі [3], Н. Рубіні [4]) і вітчизняних (Я. Жаліло [2], Н. Азьмук [5], А. Олешко, О. Ровнягін [6]) вчених, проте окремого дослідження потребує вплив кризи на розвиток регіонів, територіальних громад і пошук шляхів підвищення їх протиепідеміологічної стійкості.

Метою статті є дослідження тенденцій розвитку економіки України на регіональному та локальному рівнях під впливом розгортання коронакризи, виявлення шляхів подолання її негативних наслідків для економіки регіонів і територіальних громад.

Основні результати дослідження. Слід наголосити, що сучасні негативні тренди розвитку функціонування національної економіки не можна пов'язувати виключно з введенням жорстких карантинних заходів. Про загальну тенденцію до зниження економічної активності в країні свідчить зниження темпів зміни ВВП впродовж другого півріччя 2019 р. та першого кварталу 2020 р. (рис. 1). А у другому кварталі очікується ще глибше його падіння – до 11% (за прогнозом Національного банку України) [7].

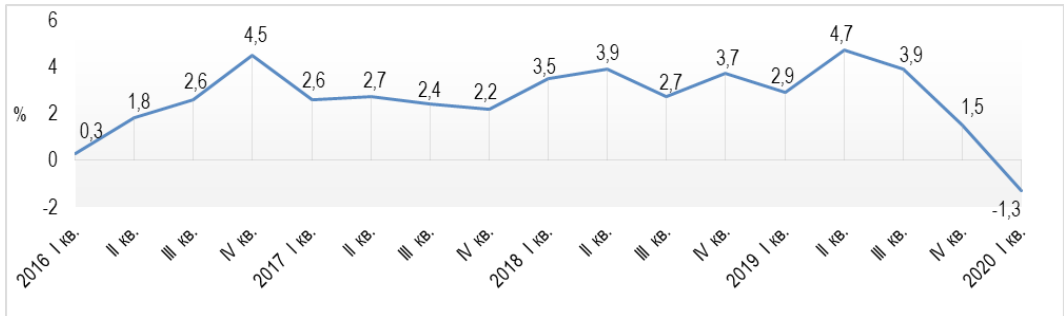

Рис. 1. Зміна реального ВВП у 2016 р. – I кв. 2020 р. (до відповідного кварталу попереднього року, %) Джерело: [8].

Фактично заходи з обмеження мобільності населення та призупинення функціонування суб'єктів бізнесу разом з обмеженнями в експортно-імпорتنій діяльності (обумовленими впливом пандемії на функціонування світових ринків товарів і послуг) лише поглибили проблеми вітчизняної економіки та стагнацію місцевого бізнесу. Наслідком дії означених чинників стало падіння обсягів виробництва в Україні: в промисловості – на 8,7% (січень-травень 2020 р. до цього ж періоду 2019 р.), у сільському господарстві – на 2%.

У регіональному розрізі найбільшого падіння зазнала промисловість Дніпропетровської області, а також західних областей (за винятком Львівщини) (рис. 2). Обсяги реалізації промислової продукції у Львівській області не лише не зазнали падіння, але навіть зросли на 3,3% порівняно з аналогічним періодом попереднього року (завдяки нарощенню виробництва харчової та хімічної промисловості).

Найменше в умовах карантину постраждали підприємства, що забезпечують життєдіяльність адміністративно-територіальних одиниць – постачання електроенергії та газу (-1,9% до відповідного періоду 2019 р.), виробництво споживчих товарів короткострокового споживання (-7%). Позитивною динамікою

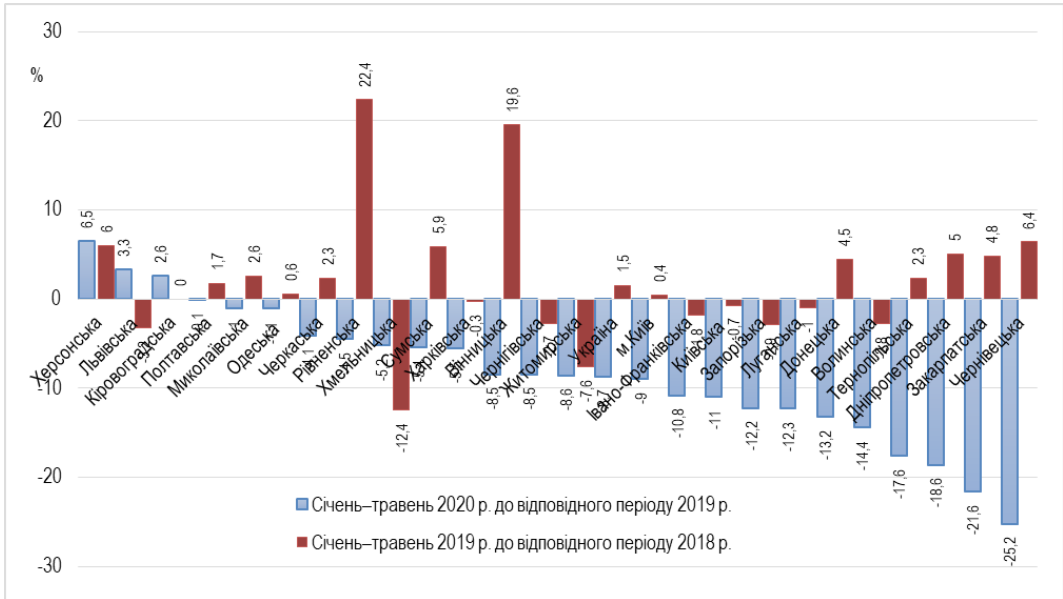

Рис. 2. Темпи приросту обсягів промислової продукції в розрізі регіонів України, %
Джерело: за даними Державної служби статистики України.

характеризувалось виробництво фармацевтичної (+6,7%) та хімічної (+9,3%) продукції. Натомість знизилось виробництво споживчих товарів тривалого використання (-32%) та інвестиційних товарів (- 27%).

Підприємства окремих галузей (ІТ-індустрія, роздрібна та оптова торгівля, освіта) зуміли підвищити цифрові компетенції та переорієнтуватись на надання онлайн-послуг і продаж товарів через створення онлайн-магазинів, онлайн-сервісів, що дозволило їм уникнути значних збитків. Однак для окремих видів економічної діяльності, зокрема сфери туризму, транспорту, готельно-ресторанного бізнесу, культури, наслідки пандемії COVID-19 тотально негативні. За підрахунками фахівців, можливі втрати туристичної галузі в Україні оцінюються в 1,5 млрд дол. США [9]. Загальна ситуація в цих галузях відображає глобальні тренди, пов'язані з пандемією. В умовах покращення епідеміологічної ситуації в перспективі найскладніше буде «реанімувати» туристичний і ресторанный бізнес через зниження попиту на відповідні послуги та низьку платоспроможність населення.

Менших збитків зазнало сільське господарство, що зумовлено специфікою організації роботи у цій сфері та споживання сільськогосподарської продукції. Найбільшою проблемою сільськогосподарських виробників стала реалізація власної продукції через карантинні заходи, адже близько 80% вітчизняної продукції продається малими сільськогосподарськими товаровиробниками через ринки, робота яких була обмеженою [10]. Найбільші темпи падіння виробництва сільськогосподарської продукції мали місце у південних регіонах України – Миколаївській, Запорізькій, Одеській, Херсонській областях (рис. 3). Зазначимо, що цим регіонам у 2019 р. властива така ж негативна тенденція.

Негативна динаміка експортно-імпоротної діяльності вітчизняних підприємств обумовлена зниженням економічної активності на світових ринках і введенням жорстких карантинних заходів у більшості країн, які є найбільшими торговельними партнерами України. Упродовж січня-травня 2020 р. мало місце значне падіння обсягів експорту (- 6,5% до відповідного періоду 2019 р.) та

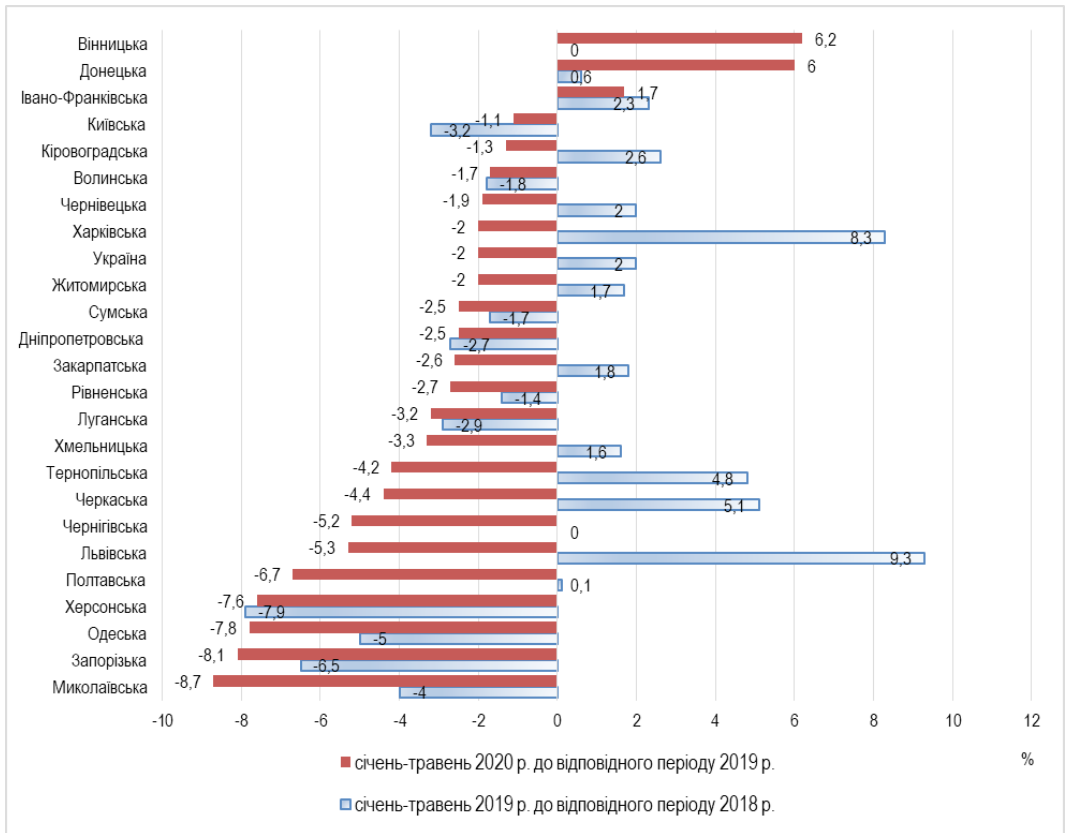

Рис. 3. Темпи приросту виробництва сільськогосподарської продукції в розрізі регіонів України, %
 Джерело: за даними Державної служби статистики України.

імпорту (- 14,5%). Зауважимо, що впродовж останніх п'яти років Україна стабільно нарощувала як обсяги експорту, так і імпорту. У товарній структурі експорту у перші п'ять місяців 2020 р. зростаючу динаміку показали продовольчі товари та сільськогосподарська продукція, а також затребувана в цей період фармацевтична продукція. У структурі імпорту існує тенденція до скорочення енергоресурсів через зниження цін і скорочення їх споживання, а також продукції машинобудування. Загалом обсяги експорту скорочувались повільніше, адже в структурі експорту значна частка продовольчих товарів, сировинної продукції, попит на які залишається достатньо стабільним навіть в умовах кризи.

Через різну товарну структуру експорту та імпорту регіони України впродовж січня-травня 2020 р. продемонстрували різну динаміку у цій сфері (рис. 4). У виграші залишились регіони, в структурі експорту яких переважають зернові, жири та олії. Натомість зупинка роботи багатьох складальних виробництв у сфері машинобудування, підприємств легкої промисловості, які працюють на давальницькій сировині та експортують вироблену продукцію, позначилась на результатах низки регіонів, де розміщені такі виробництва.

Зниження економічної активності в регіонах і призупинення діяльності підприємств посилює розбалансованість регіональних ринків праці та призвело до зменшення реальних доходів населення. Станом на 1.06.2020 р. кількість офіційно зареєстрованих безробітних в Україні становила 518 тис. осіб (що на 80%

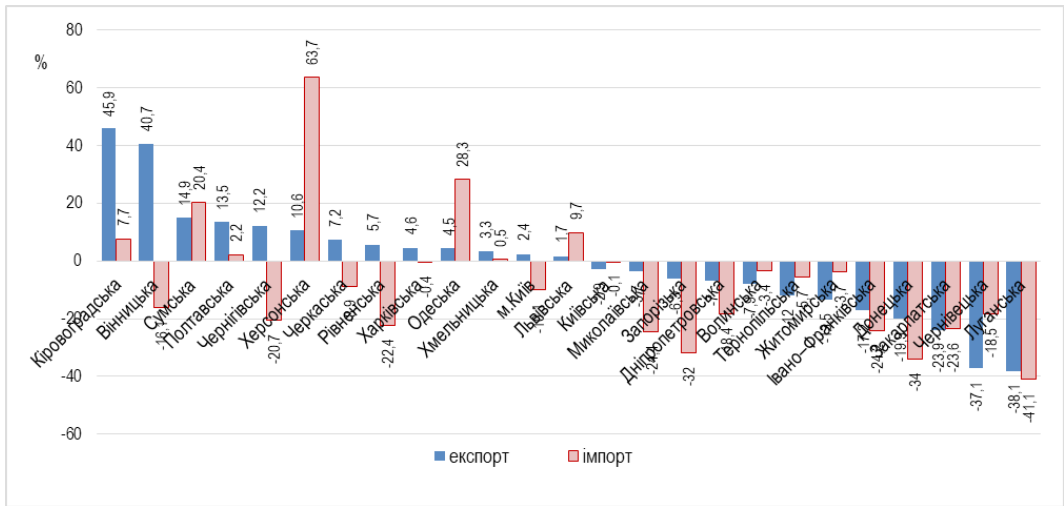

Рис. 4. Темпи приросту експорту-імпорту в розрізі регіонів (січень-травень 2020 р. до відповідного періоду 2019 р.)

Джерело: за даними Державної служби статистики України.

перевищує кількість безробітних на 1.06.2019 р.), з яких 324 тис. зареєструвались у період дії карантину (тобто після 12.03.2020 р.) [11].

Ситуація ускладнюється і зростанням прихованого безробіття: на кінець першого кварталу 2020 р. кількість осіб, що перебували у вимушених відпустках без збереження заробітної плати, зростає втричі (порівняно з відповідним періодом 2019 р.) і становила 96 тис. осіб, а кількість осіб, переведених з економічних причин на неповний робочий день (тиждень), збільшилась на 15% – до 157,9 тис. осіб [11]. У регіональному розрізі найбільш складна ситуація на ринку праці склалась у промислово розвинених областях – Запорізькій, Харківській, Дніпропетровській, що пояснюється концентрацією там найбільших промислових підприємств (рис. 5). Водночас у Львівській області зафіксовано максимальні

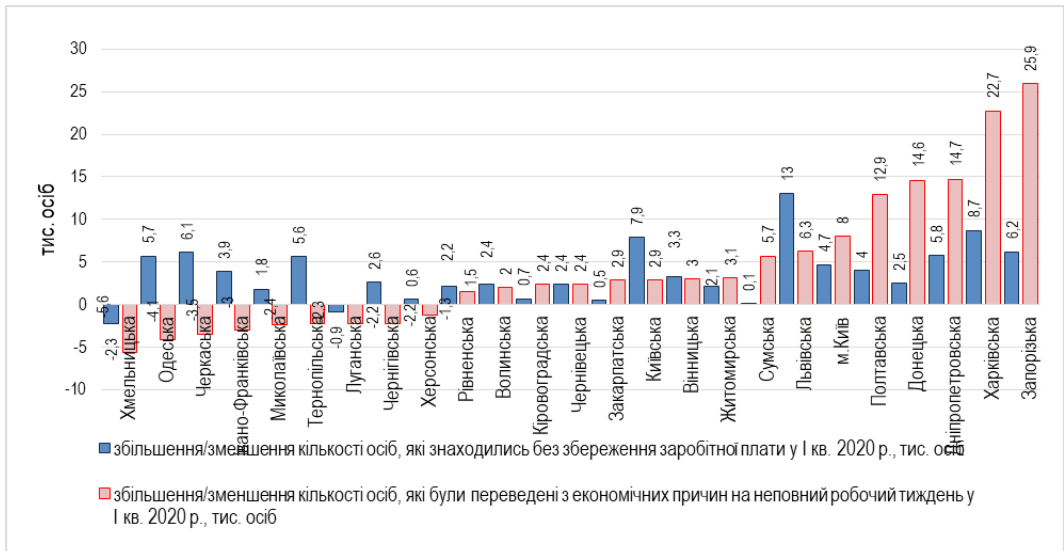

Рис. 5. Динаміка прихованого безробіття в розрізі регіонів (I квартал 2020 р. порівняно з відповідним періодом 2019 р.)

Джерело: за даними Державної служби статистики України.

обсяги зростання кількості осіб, які перебували у вимушених відпустках без збереження заробітної плати (+13 тис. осіб).

У галузевому розрізі найбільша частка працюючих, які були змушені піти у відпустку без збереження заробітної плати або були переведені на неповний робочий день (тиждень), характерна для таких видів діяльності, як розміщування й харчування (9,3% та 2,1% усіх зайнятих відповідно), будівництво (3,6% і 2,3%), промисловість (2,5% і 5,8%), транспорт (1,7% і 3,3%), професійна і наукова діяльність (1,4% і 4,8%).

Через карантинні заходи значних збитків зазнав і малий бізнес – станом на 27.04.2020 р. призупинило діяльність 277 тис. фізичних осіб-підприємців (ФОП) [12]. У секторальному розрізі: 211,3 тис. ФОП, що працюють на ринках, 14,7 тис. ФОП у плановій медицині та стоматології, 8,4 тис. ФОП у сфері туризму (рис. 6). Майже утричі зменшилась кількість новозареєстрованих ФОП (якщо

Рис. 6. Секторальна структура ФОП, що вимушені припинити роботу на період карантинних заходів (березень-квітень 2020 р.), осіб

Джерело: побудовано за даними [12].

впродовж 2019 р. кількість зареєстрованих ФОП становила близько 5 тис. осіб щотижня, то під час карантину вона не перевищувала 1,5 тис. ФОП).

За умов низької прогнозованості ситуації та високого рівня невизначеності подальшого розвитку економіки в посткризових умовах відбулось різке згортання інвестицій. За даними Укрстату, у першому кварталі 2020 р. капітальні інвестиції в економіку України склали 76,9 млрд грн, що на 35,5% менше порівняно з аналогічним періодом 2019 р. Приріст обсягу інвестицій спостерігався лише у сфері інформації та телекомунікацій – 8,7%, натомість зниження обсягу інвестицій у галузі будівництва становило 18%, промисловості – 36,2%, сільського господарства – 44,1%, транспорту – 58,7%. У регіональному розрізі існує значна диференціація обсягу капітальних інвестицій у розрахунку на одного мешканця – 54 рази (між столицею та Луганською областю) (рис. 7).

Зниження темпів зростання економіки вплинуло на наповнення доходів державного та місцевих бюджетів і змінило структуру їхніх витрат відповідно до викликів, пов'язаних з пандемією COVID-19. Змінами до державного бюджету на 2020 р. зменшено дохідну частину на 119,7 млрд грн і збільшено витраткову частину на 82,4 млрд грн, що збільшило дефіцит бюджету майже втричі – до 298,4 млрд грн (7,5% ВВП) [13].

Шляхом внесення змін до держбюджету на 2020 р. було сформовано Фонд боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою

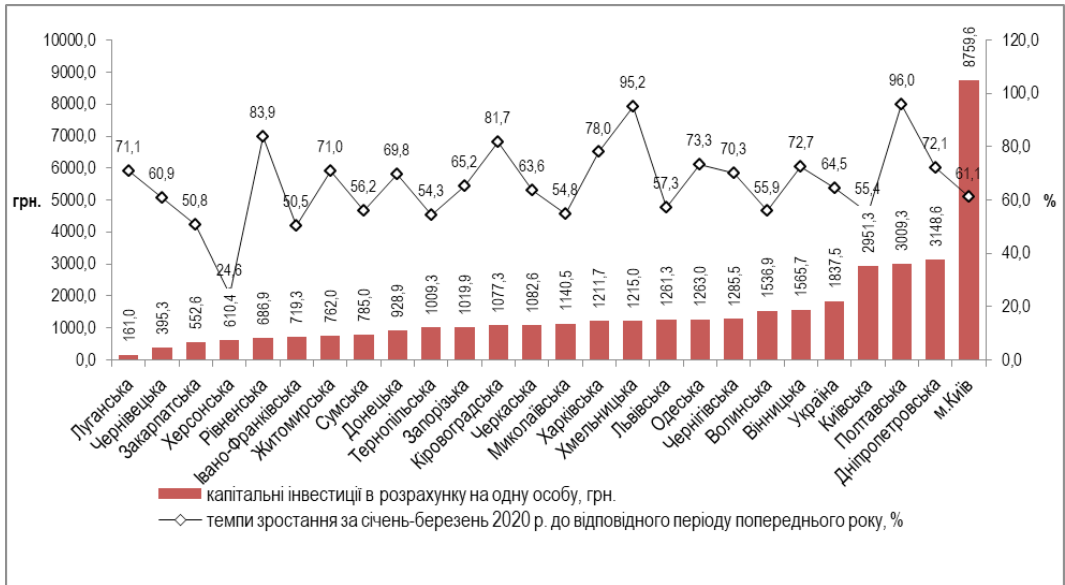

Рис. 7. Обсяг і динаміка капітальних інвестицій за регіонами України у січні-березні 2020 р.
Джерело: за даними Державної служби статистики України.

коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками. Необхідність наповнення цього фонду обумовила часткове, а інколи й повне скорочення окремих бюджетних програм місцевих бюджетів (в обсязі 9,65 млрд грн), зокрема: скорочено обсяг фінансування проектів ДФРР з 7,5 млрд грн до 4,9 млрд грн, субвенції на про_ведення виборів депутатів місцевих рад і сільських, селищних, міських голів – на 1,15 млрд грн, субвенції на підтримку розвитку ОТГ – на 2,1 млрд грн, субвенції на покращення соціального захисту окремих категорій педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти – на 1,55 млрд грн, субвенції на реалізацію програми «Спроможна школа для кращих результатів» – на 1 млрд грн та інше [13].

Зниження економічної активності та введення карантинних обмежень значно вплинули на обсяги наповнення місцевих бюджетів країни. У першому кварталі 2020 р. доходи місцевих бюджетів знизились приблизно на 30% порівняно з відповідним періодом минулого року (рис. 8).

Однією з вагомих причин стало те, що державна підтримка бізнесу в умовах введення карантинних заходів була спрямована на зменшення податкового навантаження переважно за рахунок податків, які наповнюють місцеві бюджети. Внесені зміни до Податкового Кодексу (Закон України № 533-IX) передбачали надання у березні-квітні 2020 р.:

- «податкових канікул» фізичним та юридичним особам з податку на землю, що є їх власністю та використовується у господарській діяльності;
- «податкових канікул» фізичним та юридичним особам з податку на нерухоме майно на об'єкти нежилої нерухомості;
- окремі групи фізичних осіб-підприємців (члени фермерських господарств, наукова, творча, медична, юридична практика) отримали можливість не сплачувати за себе єдиний соціальний внесок;
- при нарахуванні ПДФО розширено перелік витрат, що включаються до податкової знижки для найманих працівників, і знято ліміт на її обсяг щодо надання благодійної допомоги [14].

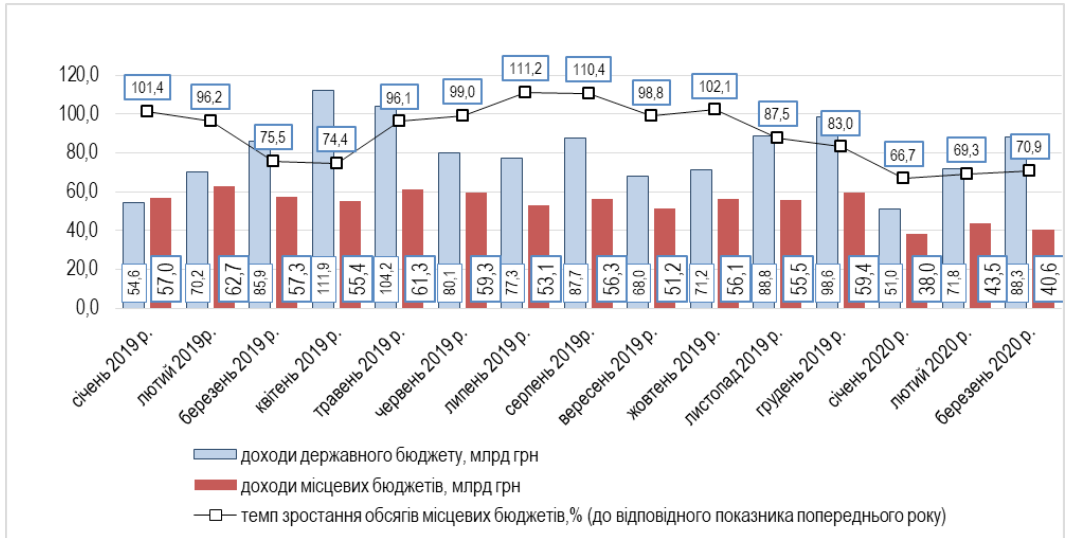

Рис. 8. Обсяги та темпи зростання доходів державного та місцевих бюджетів у 2019-2020 рр.
Джерело: побудовано за даними [13].

Законом України № 540-IX на період 2020 р. органам місцевого самоврядування надано право на перегляд ставок єдиного податку в частині їх зменшення, однак ця норма не є обов'язковою [14].

Зростання безробіття у різних його проявах і зниження доходів населення не могло не позначитись на доходах місцевих бюджетів. Адже в структурі податкових доходів місцевих бюджетів визначальне місце належить надходженням від ПДФО [15]. Упродовж останніх місяців чи не вперше у вигравші виявились регіони та територіальні громади, ПДФО яких формується переважно завдяки працівникам бюджетної сфери. Підприємства бюджетної сфери, на відміну від підприємницьких структур, практично не зазнали негативного впливу коронакризи. Як результат – у структурі надходжень від ПДФО упродовж останніх місяців суттєво зросла частка доходів від бюджетників, що в інших умовах могло б вважатися вкрай негативною тенденцією.

Податкове регулювання та зміна підходів до фінансування охорони здоров'я призвели до скорочення обсягів доходів місцевих бюджетів з усіх груп джерел: податкових надходжень, неподаткових надходжень, дотацій та субвенцій з державного бюджету (табл. 1).

Тягарем для місцевих бюджетів стали видатки на відшкодування надбавок до заробітної плати медикам, що задіяні у боротьбі з коронавірусом; організацію спецперевезень медиків, комунальників і тих, хто має забезпечувати життєдіяльність міста; доплати комунальному транспорту, доплати приватним перевізникам, які за нових нормативів перевезень стали збитковими тощо [16].

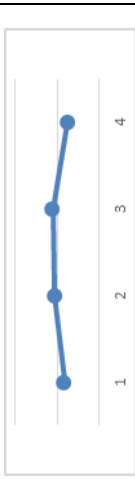
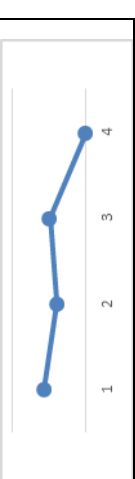

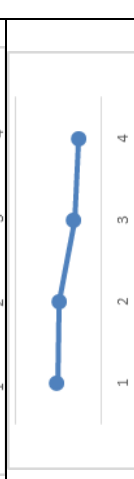

Фінансові збитки від карантинних заходів найбільш відчутними є для територіальних громад, включених до малого прикордонного руху та транскордонної співпраці у Західному регіоні країни; територіальних громад з транзитним статусом через зменшення мобільності населення та перевезень; міст і територіальних громад з туристичним і курортним статусом [2].

Перед органами місцевого самоврядування постало завдання, з одного боку, максимально підтримати підприємницькі структури через перегляд ставок єдиного податку, орендної плати в частині їх зменшення, а з іншого боку, роблячи

Таблиця 1

Обсяги та динаміка зростання доходів державного та місцевих бюджетів у січні-квітні 2020 р.

Види бюджетних надходжень	2019 р.				2020 р.				Темпи зростання (до відповідного місяця попереднього року)				Графічна інтерпретація	
	млрд грн				млрд грн				%					
	січень	лютий	березень	квітень	січень	лютий	березень	квітень	січень	лютий	березень	квітень		
Державний бюджет	податкові надходження	48,44	61,93	76,54	57,81	44,23	63,95	80,49	50,89	91,3	103,3	105,2	88,0	
	неподаткові надходження	5,48	6,08	8,31	53,22	5,93	6,85	6,58	51,76	108,2	112,7	79,2	97,3	
Місцеві бюджети	податкові надходження	18,26	21,96	19,34	23,13	20,63	24,94	20,99	18,99	113,0	113,6	108,5	82,1	
	неподаткові надходження	1,52	1,86	2,48	2,04	1,58	1,84	1,60	1,09	103,9	98,9	64,5	53,4	
	субвенції та дотації з державного бюджету	23,85	24,78	22,48	20,00	13,48	14,03	14,77	10,68	56,5	56,6	65,7	53,4	

Джерело: за даними [13].

такий крок, вони повинні оцінити потенційні наслідки для наповнення місцевих бюджетів.

Висновки. Отже, виклики першого етапу «нової реальності» регіони України сприйняли по-різному, радше пристосовуючись до них. Однак очевидно, що соціально-економічна ситуація в регіонах ускладнилася і стала ще менш прогнозованою з огляду на те, що період карантинних обмежень продовжено. В умовах невизначеності щодо термінів подолання пандемії та масштабів її впливу на економічні процеси вкрай важко прогнозувати, як та які рішення, що приймаються на різних щаблях влади, впливають на динаміку економічного зростання на регіональному та локальному рівнях. Універсальних рішень, адекватних сучасній ситуації, ще не напрацьовано, тому що фактично перший раз в історії незалежності України центральна та місцева влада зустрілися з таким викликом, як тотальний локдаун, спричинений пандемією.

Враховуючи затяжний характер пандемії COVID-19, слід робити акцент на прискорене ендегенне зростання економіки регіонів, залучення в економічний оборот ресурсів, що не були задіяні раніше, та перетворення їх на активи розвитку. Переорієнтація бізнесу на місцевому рівні в умовах «нової реальності» має відбуватись з врахуванням:

- нових споживчих потреб населення в умовах пандемії: зменшення обсягів споживання, насамперед товарів промислової групи, виникнення та збільшення потреби в товарах першої необхідності (продукти харчування та побутової хімії, дезінфікатори, предмети захисту тощо);
- зростання зовнішнього попиту на продукцію сільського господарства та харчової промисловості потребує диверсифікації аграрного виробництва, підвищення рівня переробки виробленої продукції, сприяння розбудові логістичних потужностей;
- перегляду можливостей налагодження дистанційної роботи як у теперішніх умовах, так і в майбутньому. Зміни підходів до налагодження виробничого процесу, враховуючи вимоги пандемічної ситуації (соціальне дистанціювання, забезпечення засобами захисту, дезінфекція приміщень, підвіз працівників до місця праці тощо);
- необхідності підвищення цифрових і підприємницьких компетенцій малого та середнього бізнесу. Продовження дерегуляції підприємництва в нових умовах, що сприятиме розширенню зайнятості населення, розширенню місцевих ринків праці.

Напрямами державної підтримки розвитку територіальних громад в умовах пандемії COVID-19 мають стати: завершення формування нового адміністративно-територіального устрою та продовження реформи децентралізації та секторальних реформ; оптимізація бюджетних витрат та орієнтація витрат розвитку на процеси, які мають мультиплікуючий ефект для економічного зростання; першочергова підтримка секторів, що найбільше постраждали внаслідок карантинних заходів (туристична галузь, готельно-ресторанний бізнес, транспорт); створення умов для реалізації бізнес-проектів територіальних громад, спрямованих на використання ресурсів громади на засадах інклюзивності та розумної спеціалізації. Це дозволить не лише подолати ризики, спричинені COVID-19 для розвитку економіки регіонів, але й використати можливості, які дає криза для стимулювання перспективних видів економічної діяльності та реструктуризації економіки регіонів.

Список використаних джерел

1. Coronavirus government response tracker. *Blavatnik School of Government*: Website. 2020. URL: <https://www.bsg.ox.ac.uk/research/research-projects/coronavirus-government-response-tracker>
2. *Україна після коронакризи – шлях одужання*: тези наукової доповіді. Київ: НІСД, 2020. 35 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/tezi_virus.pdf

3. Bluedorn J., Gopinath G., Sandri D. An Early View of the Economic Impact of the Pandemic in 5 Charts. *IMFBlog*: Website. 2020, Apr 6. URL: <https://blogs.imf.org/2020/04/06/an-early-view-of-the-economic-impact-of-the-pandemic-in-5-charts>
4. Roubini N. This is what the economic fallout from coronavirus could look like. *World Economic Forum*: Website. 2020, Apr 6. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/depression-global-economy-coronavirus>
5. Азьмук Н. А. Цифровая занятость в системе регулирования национальной экономики. *Проблеми економіки*. 2020. № 1. С. 52-58.
6. Олешко А. А., Ровнягин О. В. Антикризова політика національних держав у контексті подолання соціально-економічних наслідків Covid-19. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4.9>
7. Інфляційний звіт. *Національний банк України*: сайт. 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020-Q2.pdf?v=4&fbclid=IwAR1ZziNjvI3eg4v2fgX5tliVukIUJ4-H_Pfd_FRxF6YwUFUXD38vumoZxI
8. Валовий внутрішній продукт у I кварталі 2020 року: експрес-випуск. *Державна служба статистики України*: сайт. 19.06.2020. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2020/06/73.pdf>
9. Вінокуров Я. Втрати туристичної галузі України через корона вірус можуть скласти \$1,5 млрд – уряд. *Hromadske*: сайт. URL: <https://hromadske.ua/posts/vtrati-turistichnoyi-galuzi-ukrayini-cherez-koronavirus-mozhut-sklasti-dollar15-mlrd-uryad>
10. Коронавірус: вплив пандемії на агросектор. *AgroPolit.com*: сайт. 2020. URL: <https://agropolit.com/blog/372-koronavirus-vpliv-pandemiyi-na-agrosetektor-onovlyuyetsya>
11. Ситуація на ринку праці та діяльність державної служби зайнятості у січні-червні 2020 року. *Державний центр зайнятості*: сайт. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67>
12. Вплив карантину на економіку України. *Опендатабот*: сайт. 2020. URL: <https://opendatabot.ua/business-quarantine>
13. *Open budget*: сайт. 2020. URL: <https://openbudget.gov.ua>
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17.03.2020 р. № 533-IX. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20>
15. *Адміністративно-територіальний устрій України: методологічні основи та практика реформування*: монографія / наук. ред. В. С. Кравців. Львів: ІРД НАНУ, 2016.
16. Сторонянська І. З., Бенювська Л. Я. Ефективність використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів: проблемно-орієнтований аналіз. *Стратегічні пріоритети*: наук. аналіт. зб. 2014. № 1. С. 84-90.

References

1. Coronavirus government response tracker (2020). *Blavatnik School of Government*: Website. Retrieved from <https://www.bsg.ox.ac.uk/research/research-projects/coronavirus-government-response-tracker>
2. *Ukrayina pislya koronakryzy – shlyax do odzhyannya [Ukraine after the corona crisis – the path to recovery]*: Abstracts of the scientific report (2020). Kyiv: NISS. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/tezi_virus.pdf [in Ukrainian].
3. Bluedorn, J., Gopinath, G., & Sandri, D. (2020, Apr 6). An Early View of the Economic Impact of the Pandemic in 5 Charts. *IMFBlog*: Website. Retrieved from <https://blogs.imf.org/2020/04/06/an-early-view-of-the-economic-impact-of-the-pandemic-in-5-charts>
4. Roubini, N. (2020, Apr 6). This is what the economic fallout from coronavirus could look like. *World Economic Forum*: Website. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/depression-global-economy-coronavirus>.
5. Azmuk, N. A. (2020). Tsifrovaya zanyatost' v sisteme regulirovaniya natsional'noy ekonomiki [Digital employment in the system of regulation of the national economy]. *Problemy ekonomiki – Problems of Economy*, 1, 52-58. [in Russian].
6. Oleshko, A. A., & Rovnyahin, O. V. (2020). Antykryzova polityka natsional'nykh derzhav u konteksti podolannya sotsial'no-ekonomichnykh naslidkiv Covid-19 [Anti-crisis policy of nation states in the context of overcoming the socio-economic consequences of Covid-19]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4.9> [in Ukrainian].
7. Inflyatsiynnyy zvit [Inflation report] (2020). *National Bank of Ukraine*: Website. Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020-Q2.pdf?v=4&fbclid=IwAR1ZziNjvI3eg4v2fgX5tliVukIUJ4-H_Pfd_FRxF6YwUFUXD38vumoZxI [in Ukrainian].
8. Valovyy vnutrishniy produkt u I kvartali 2020 roku: ekspres-vypusk [Gross domestic product in the first quarter of 2020: express issue] (2020, Jun 19). *State Statistics Service of Ukraine*: Website. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2020/06/73.pdf> [in Ukrainian].
9. Vinokurov, Ya. (2020). Vtraty turystichnoyi haluzi Ukrayiny cherez koronavirus mozhut' skladyti \$1,5 mlrd – uryad [Losses of the tourism industry of Ukraine due to coronavirus may amount to \$ 1.5 billion – the government]. *Hromadske*: Website. Retrieved from <https://hromadske.ua/posts/vtrati-turistichnoyi-galuzi-ukrayini-cherez-koronavirus-mozhut-sklasti-dollar15-mlrd-uryad> [in Ukrainian].

10. Coronavirus: vplyv pandemiyi na ahrosektor [Coronavirus: the impact of the pandemic on the agricultural sector]. *AgroPolit.com*: Website. Retrieved from <https://agropolit.com/blog/372-koronavirus-vplyv-pandemiyi-na-agrosektor-onovlyuyetsya> [in Ukrainian].
11. Sytuatsiya na rynku pratsi ta diyal'nist' derzhavnoyi sluzhby zaynyatosti u sichni-cherвні 2020 roku [The situation on the labor market and the activities of the state employment service in January-June 2020] (2020). *State Employment Center*: Website. Retrieved from <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67> [in Ukrainian].
12. Vplyv karantynu na ekonomiku Ukrainy [The impact of quarantine on the economy of Ukraine] (2020). *Opendatabot*: Website. Retrieved from <https://opendatabot.ua/business-quarantine> [in Ukrainian].
13. *Open budget*: Website (2020). Retrieved from <https://openbudget.gov.ua> [in Ukrainian].
14. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy, spryamovanykh na zapobihannya vynykennnyu i poshyrennyu koronavirusnoyi khvoroby (COVID-19) [On amendments to certain legislative acts of Ukraine aimed at preventing the occurrence and spread of coronavirus disease (COVID-19)] (2020). Law of Ukraine, adopted on 2020, Mar 17, 533-IX. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20> [in Ukrainian].
15. Kravtsiv, V. S. (Ed.) (2016) *Administratyvno-terytorialnyi ustroi Ukrainy: metodolohichni osnovy ta praktyka reformuvannya* [Administrative-territorial structure of Ukraine: methodological foundations and practice of reform]. Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
16. Storonyanska, I., & Benivska, L. (2014). Efektyvnist' vykorystannya finansovykh resursiv mistsevykh byudzhetiv: problemno-oriyentovanyy analiz [Efficiency of using financial resources of local budgets: problem-oriented analysis]. In *Stratehichni priorytety* [Strategic priorities]: Vol. 1 (pp. 84-90). [in Ukrainian].

Storonyanska I. Z., Benivska L. Ya. The economy of the regions of Ukraine under the influence of the challenges of the COVID-19 pandemic.

The pandemic caused by the COVID-19 has changed the trends of the world and domestic economy, the state of public finances, socio-cultural life of the population. The conditions for implementing the reform of administrative and financial decentralization initiated in the country have become more complicated. In such conditions, the growing epidemiological resilience of territorial communities is the most important competitive advantage of their development. The aim of the article is to study the development trends of Ukraine's economy at the regional and local levels under the influence of the COVID crisis, to identify ways to overcome its negative consequences for the economy of regions and territorial communities. Methods. The following methods were used for the study: abstract-logical, comparative analysis, graphical visualization, statistical. The article analyzes the negative trends in the economy of the regions under the influence of quarantine measures introduced in connection with the COVID-19 epidemic: declining economic activity of industrial and agricultural enterprises, investment, regions' export-import, and state and local budget revenues. The negative social effects of quarantine measures have been identified: a decrease in the average wage and the level of employment, an increase in the number of forced leave without pay. The article describes the features of state regulation of business activities in an epidemic and their impact on the content of state and local budgets. The paper emphasizes that the accelerated endogenous economic growth of territorial communities and the involvement in the economic turnover of resources not yet involved and their transformation into development assets is the way out of the situation. Ways of reorientation of business and state support of territorial communities are offered.

Key words: epidemic, entrepreneurship, budget revenues, region, territorial community.

Сторонянська Ірина Зеновіївна – доктор економічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» (e-mail: istoron@i.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0237-1409>).

Storonyanska Iryna Zenoviyivna – Dr.Sci. (Econ.), Prof., Deputy Director for scientific work of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Бенівська Лілія Ярославівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» (e-mail: lbenovska11@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6987-5724>).

Benovska Liliya Yaroslavivna – Ph.D. (Econ.), Senior Researcher of the Department of regional financial policy of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Надійшло 10.06.2020 р.